

8 Contaminació ambiental per residus

Què és?

Avui dia, la nostra manera de produir i consumir béns materials i energia genera una **quantitat de residus i emissions molt superior** a la capacitat del planeta per absorbir-los de manera segura. Un fet que s'ha accelerat especialment des de les darreres dècades, partint de la meitat del segle passat.

La **contaminació ambiental per residus** és el resultat de la generació i gestió inadequada de deixalles, que acaben afectant els ecosistemes, el clima i la salut. Parlem de tot tipus de residus: des dels domèstics (com plàstics, electrònics o restes de menjar) fins als industrials, que sovint acaben en abocadors, incineradores o fins i tot acumulats massivament en països amb menys regulació ambiental.

Per què es produeix?

Aquestes són algunes de les causes de la contaminació ambiental per residus:

- L'alt consum de recursos, especialment en societats industrialitzades.
- Una gestió encara poc eficient: actualment només es recicla aproximadament el 12% dels residus globals.
- L'abús de productes d'un sol ús, sobretot de materials plàstics.
- Un malbaratament alimentari global: el 44% dels residus sòlids municipals són aliments i restes vegetals i un 30% dels aliments produïts es malbaraten en algun moment del procés abans d'arribar als consumidors.

Quins impactes té?

Cada any es generen més de 2.000 milions de tones de residus al món, amb una previsió de 3.800 milions el 2050, segons el Programa de les Nacions Unides per al Medi Ambient (UNEP). Una gestió inadequada dels residus provoca:

- Contaminació del sòl, l'aigua i l'aire.
- Emissions de metà i altres gasos d'efecte hivernacle.
- Generació de lixiviats tòxics.
- Greus efectes sobre la salut i la biodiversitat.
- Injustícia ambiental global: països rics exporten residus a països més pobres amb menys protecció ambiental, com l'Índia o Xile.

A Catalunya

El sector de la gestió dels residus genera el 5% de les emissions totals de Catalunya, segons l'inventari de Gasos amb Efecte Hivernacle (GEH).

A Catalunya s'estan impulsant diversos projectes de recerca per estudiar i reduir la contaminació per plàstics, com:

- **Plas-Med (ICRA)**: analitza plàstics flotants i contaminants a la costa catalana.
- **Life-Recyclo (Tree Water i Fundació Ramon Noguera)**: desenvolupa sistemes per filtrar microplàstics i compostos químics de l'aigua.

Els plàstics

El plàstic s'ha convertit en un dels contaminants més persistents: s'ha trobat en l'aigua, en els aliments, en l'aire, al fons del mar, en animals, dins el cos humà i, fins i tot, al cim de l'Everest.

Només a l'Estat espanyol, el 2022 es va reciclar el 38% del plàstic. La resta es va incinerar o enviar a abocadors i una tercera part acaba en els sòls o en masses d'aigua dolça. A més, la seva producció és altament contaminant: per cada quilo de plàstic es generen 3,5 kg de diòxid de carboni, i s'estima que el 2050 suposarà el 15% de les emissions globals.

La seva producció també requereix energia i recursos naturals: per obtenir 1 kg de plàstic es generen 3,5 kg d'emissions de diòxid de carboni. Segons l'informe del Centre Internacional de Dret Ambiental, el 2022 la producció de plàstic va suposar el 3,6% de les emissions de carboni mundial.

Els microplàstics són petites partícules (entre 0,1 i 5.000 micròmetres) que es desprenen de molts productes, com roba sintètica, envasos o cosmètics. Actualment hi ha molts programes científics i de recerca per tal d'avaluar la presència i perillositat dels microplàstics tant als ecosistemes com a dins dels teixits humans. Aquesta presència és insòlita en la història i se'n desconeixen els efectes que tindran sobre la nostra salut i de milions d'altres espècies, sobretot a llarg termini.

Impacte als oceans

Als oceans hi ha cinc grans illes de plàstic. La més extensa està situada al Pacífic i mesura tres vegades la mida de França.

Aquesta contaminació afecta més de 700 espècies marines i causa cada any la mort de més d'un milió d'aus i 100.000 mamífers marins.

Només el 15% dels plàstics marins són visibles a la superfície; la resta es troben submergits, fins i tot a més d'11.000 metres de profunditat.

Què hi podem fer?

Recordar sempre que el millor residu és aquell que no es genera. Reduir al màxim els nostres residus i afavorir la reutilització i el reciclatge ajuden a reduir la contaminació per residus. Alguns consells:

- Evitar els productes d'un sol ús i reduir-ne el consum innecessari
- Planificar les compres i prioritzar productes sense envasar
- Utilitzar cosmètics o productes de neteja fets amb components naturals
- Beure aigua de l'aixeta i escollir envasos per begudes i productes líquids que siguin retornables, com ara envasos de vidre
- Separar correctament els residus i llençar-los al contenidor corresponent, afavorint la recollida selectiva i, per tant, el reciclatge de materials

